

EEN BOS OM OP TE ETEN

Voedselbos verenigt twee ogenschijnlijk
teggengestelde werelden

In de elkaar snel opvolgende ontwikkelingen binnen de stadslandbouw in ons land springt er één het laatste halfjaar nadrukkelijk uit: het voedselbos. Landbouw en natuur hebben zeker in de recente geschiedenis een moeilijke en soms zelfs frontaal botsende relatie gehad. Voedselbossen zouden wel eens kunnen zorgen voor een verbinding tussen die twee tegenpolen. Waarbij ze elkaar niet meer beconcurreren maar zijn geïntegreerd. Dat is een van de drijfveren van mensen als Hetty Adams en haar Limburgse voedselbosbrigade.

‘Een voedselbos brengt een groot aantal uiteenlopende producten op. Van appels en bessen tot eetbare bladeren en noten. En van kruiden tot paddenstoelen’

door **René van Druenen**, convivium Limburg
foto's **Marc van Heel**, convivium Het Groene Hart

Wie bij een voedselbos een klassiek, hoog opgaand bos voor ogen heeft (op zich niet vreemd natuurlijk met zo'n naam), komt een beetje bedrogen uit. Althans de komende jaren: bijna alle voedselbossen in ons land – samen een oppervlakte van zo'n honderd hectare, aldus een recente inventarisatie – zijn nog maar net aangeplant. Ze hebben dus nog wel een paar jaar nodig om hun naam een beetje waar te kunnen maken. Op een paar uitzonderingen na. Zoals Sualmana. Het oudste voedselbos in ons land ligt in Swalmen (net ten noorden van het Midden-Limburgse Roermond) en mag zich tooien met de Latijnse naam voor die plaats: Sualmana. Het is al in 1995 aangeplant door Harald en Margit Wedig op een ongeveer één hectare groot perceel, gelegen tegen de bebouwde kom van Swalmen aan. ‘Maar door hun vertrek naar Duitsland dreigde Sualmana snel te verwilderen en zelfs verloren te gaan,’ vertelt Hetty Adams bij de ingang van het bos. ‘Margit wist dat te voorkomen door vanuit Duitsland te blijven zoeken naar mensen die het onderhoud van Sualmana op zich wilden nemen. In 2013 zijn we met een paar mensen begonnen om het al redelijk verwilderde voedselbos weer toegankelijk te maken en weer zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat terug te brengen.’

Samen met een paar andere vrijwilligers is haar dat goed gelukt. Dat blijkt als we op een even schaarse als mooie lentedag door het voedselbos wandelen en Hetty links en rechts wijst op kruiden, struiken en bomen die net weer begin-

nen uit te lopen. En dan wordt ook al snel duidelijk waarom een voedselbos zo heet. ‘Bij een gewoon bos is de bosrand ecologisch gezien het aantrekkelijkst, het meest divers,’ vertelt Hetty. ‘Voedselbossen proberen we dan ook zoveel mogelijk te laten bestaan uit bosranden. Met bossages, open plekken, hagen, poelen en onderbegroeiing. Een gedurende een groot deel van het jaar oogst opleverend bos: voedsel.’

Voedselbossen vormen een onderdeel van permacultuur, de wetenschap die zich richt op ‘het ontwerpen van de menselijke leefomgeving op een manier die ecologisch duurzaam en economisch stabiel is’. Complexe ecosystemen in de natuur dienen daarbij als voorbeeld, bij voedselbossen letterlijk. Hetty: ‘Op dit perceel stonden vroeger asperges, een zeker voor Limburg typische monocultuur. Nu brengt het een groot aantal uiteenlopende producten op. Van appels en bessen tot eetbare bladeren en noten. En van kruiden tot paddenstoelen.’

Een voedselbos – ook wel bekend als eetbare bostuin – kent normaal gesproken zeven lagen, vertelt Hetty. ‘Van hoog naar laag: grote bomen als walnoten en kastanjes gevolgd door wat kleinere fruitbomen als appel, peer en kers. Dan struiken met bijvoorbeeld bosbessen of hazelnoten en op de bodem groenten, kruiden en bloemen. Op en onder de grond hebben we dan bijvoorbeeld knolgewassen en kruipers als de aardbei en pompoen. Tussen alles door slingeren zich klimmers als de druif, terwijl op oud hout paddenstoelen en zwammen groeien.’ Over diversiteit gesproken...

Hetty Adams is ook de initiatiefneem-

ster van de Limburgse Voedselbosbrigade. Hetty: ‘Wat we op dit moment missen, is voldoende menskracht. Niet alleen voor het inventariseren van de planten die allemaal op Sualmana staan of voor het onderhoud en beheer ervan, maar ook voor het houden van rondleidingen of het geven van workshops.’ De brigade is dan ook naarstig op zoek naar medestanders (belangstelling? voedselbos.brigade@gmail.com). Niet alleen voor het verrichten van allerlei hand- en spandiensten in voedselbossen verspreid over heel Limburg, maar ook voor het geven van workshops, cursussen, en dergelijke.

In de gemeente Echt-Susteren (net ten zuiden van Roermond) zit de brigade midden in de ontwikkeling van plannen die zijn gericht op de opstart van maar liefst drie voedselbossen. Samen met concrete plannen voor een groot voedselbos in de buurt van Maastricht komt zo de doelstelling van de brigade om in 2019 in Limburg vijf voedselbossen te hebben gerealiseerd, nog sneller dichterbij dan ze nog maar een paar maanden geleden had gedacht.

Hoog tijd om de brigade onder te brengen in een stichting, vindt Hetty: ‘We moeten de ervaring die we nu opdoen met anderen kunnen delen en we moeten een concreet aanspreekpunt kunnen worden, een gesprekspartner voor overheden. En ook voor landbouwopleidingen als een Hogere Agrarische School of de Universiteit Wageningen.’ Op de website van de brigade (www.voedselbosbrigade.nl) staat hun uitdaging voor de nabije toekomst al helemaal uitgewerkt beschreven. Een andere toekomst voor de productie van ons voedsel met aandacht voor biodiversiteit ligt volgens Hetty voor het grijpen.